

Kastély- és Vármagazin különszám

NÖF

Nemzeti Örökségvédelmi
Fejlesztési Nonprofit Kft.

MŰ

Kamalduli Remeteség,
Majk
Ingyenes kiadvány

emlék

MEGÚJULT
a néma barátok
egykori otthona

Titkokat őrző
majki kút

A remeteség, ahol
a csend lakik

Múltunk
jelen időben

NEMZETI KASTÉLYPROGRAM
ÉS NEMZETI VÁRPROGRAM

LÁTOGASSON EL HELYSZÍNEINKRE!

BAJNA, SÁNDOR-METTERNICH-KASTÉLY

DÉG, FESTETICS-KASTÉLY KASTÉLYPARK

EDELÉNYI KASTÉLYSZIGET

FÜZÉRRADVÁNY, KÁROLYI-KASTÉLY

NÁDASDLADÁNY, NÁDASDY-KASTÉLY

OROSZLÁNY-MAJKPUSZTA, KAMALDULI REMETESÉG

OZORA, PIPO-VÁRKASTÉLY

PÉCEL, RÁDAY-KASTÉLY

PÉCS, IDRISZ BABA TÜRBÉJE

SIROKI VÁR

SOMOGYVÁR, SZENT LÁSZLÓ NEMZETI EMLÉKHELY

SÜMEG, PÜSPÖKI PALOTA

SZABADKÍGYÓS, WENCKHEIM-KASTÉLY

TATA, ESTERHÁZY-KASTÉLY

VÉRTESSZENTKERESZT, BENCÉS APÁTSÁGI ROMOK

A helyszínek nyitvatartásával kapcsolatban kérjük, érdeklődjön a nőf.hu weboldalon. A Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram felújítási munkálatairól további információt az nkvp.hu oldalon talál.

Múltunk
jelen időben | NEMZETI KASTÉLYPROGRAM
ÉS NEMZETI VÁRPROGRAM

Felelős kiadó: NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

Főszerkesztő: Woth Zsófia

Fotó: Kovács Zoltán

Elérhetőségek: 1113 Budapest, Daróczi út 3.
info@nofnkt.hu
+36 70 507 6191

A NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.
a Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram koordinátora.

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Megújult a néma barátok egykori otthona

■ A Majki Remeteség régi szépségében várja a látogatókat

A majki kolostoregyüttes azon kevés épségben maradt, a 18. században alapított remeteségi műemlékek egyike, amelyek ma is őrzik barokk szerkezetüket. Története – csakúgy, ahogy az elrendezése – különleges. Az úgynevezett Foresteria, amelyben egykor a világi segítők és a remeteéletre készülő barátok laktak, ma puritán külsejű emeletes kastélyként fogadja a látogatót. Ehhez csatlakozik a klauzúra, ahol a remeteházak sorakoznak, közepén egy csonka barokk templommal, amelyből csak a torony maradt épségben. Ide egykor kizárólag a némasági fogadalmat tett remeték léphettek be. A Foresteria, a későbbi Esterházy-kastély épülete öt évvel ezelőtti helyreállítása után vált látogathatóvá.

A Nemzeti Kastélyprogram 2022-ben lezárult fejlesztésének köszönhetően pedig a klauzúra egykor kíváncsi szemek elől elzárta területe is megnyitott, hogy felfedje a majki remeték életének titkait.

Bejárható a klauzúra

A Foresteria, avagy a kastély U alakú épülete által körülölelt belső udvarából nyílik a most felújított terület, ahol tizenhét cellaház sorakozik. A házak – amelyek egy-egy szerzetes otthonául szolgáltak – mindegyike körülvevett zárt kerttel rendel-

kezik. A rend adományokból építette ezeket, ezért kerültek az adakozó családok címerei az oromzatokra. A házak lakószobából, műhelyből, kamrából és egy kis kápolnából álltak. A klauzúra közepét az egykori templom jelentette, ahol három óránként közös imára gyűltek össze a szigorú rend szerint élő testvérek.

Négy felújított remetelakban kiállítóter létesült. Ezek közül az egyik autentikus látványt nyújt berendezésével, emléket állítva a fehér ruhájukról is ismert remetéknek. A további cellaházak interaktívan mutatják be a rendet, egyikben kipróbálhatóak az egykori szerzetesi tevékenységek, megfoghatóak a tárgyak, míg a másik kettőben kézműves és múzeum-pedagógiai foglalkozások kaptak helyet. A felújított torony a remeteség kilátópontjaként és kiállítóterként is funkcionál. Látogatható lett a templomhoz tartozó nagyobb szerzetesi kriptá is. A főépület előtt támfalas teraszokból álló mértani kert fekszik grottakápolnával és közepén díszkúttal. A szakemberek a területet teljeskörűen helyreállították a fejlesztés során. A teraszos, kolostorgazdálkodást bemutató mértani kertek elrendezésükkel adnak kontrasztot a tájképi kertnek és átmenetet jelentenek a természetes tájba, a három oldalon lévő sűrű erdők és a szántóföld felé.

Új, harmonikus fogadóépület

A műemlékegyüttes egy teljesen új elemmel, a fogadóépület kettősével egészült ki, mely az országútról megközelíthető közönségparkoló és a Majki-tó között épült fel. A kortárs architektúra két nyeregvetésű épülettömege kompozíciós egységet alkot, rusztikus hatású anyagválasztás jellemzi őket. Jegypénztár, múzeumshop, illetve a remeteség életét bemutató animációs filmek fogadják itt a betérőt. A tó partján, az új fogadóépület előtti parkosított területen tematikus játszótér is épült.

Az országútról lehajtva az itt kialakított új parkolót vehetik igénybe a vendégek, akik a tó mellett vezető úton gyalog jutnak el a remeteségbe. Így a műemlékegyüttes eredeti megközelítési iránya és annak főbejárata is helyreállíthatóvá vált, de a látogatóknak is több idejük van ráhangolódni az építmény szellemiségére.

Minden szakember, aki részt vett a rekonstrukció folyamatában, különleges elhivatottsággal végezte feladatát. Hiszen azokat, akik sokat járnak Majkra, óhatatlanul átítatja a fehér ruhás remeték örökségének kultúrája.

Köszönöm mindenkinek, aki ezen a gyönyörű projekten dolgozott. Bízom benne, hogy sikerül megőrizni és – látogatóinknak hála – életben tartani a néma barátok emlékezetét. Azt gondolom, egy majki látogatás az elcsendesedés mellett reménységgel tölti majd el vendégeinket, és az ismét teljes egészében bejárható kamalduli remeteség cellaházai között sétálva eszünkbe jut: van mire büszkének lennünk!

Glázer Tamás, a NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója

Egy unikális épületegyüttes története

Dr. Virág Zsolt, a Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram miniszteri biztosa, Glázer Tamás, a NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója

A köztudatban leginkább némasági fogadalma miatt ismert kamalduli szerzetesrend a 17. század végén telepedett meg Magyarországon, első remeteségüket 1691-ben kezdték építeni Zoborhegyen. A rend alapítója, Szent Romuald lombard herceg volt, aki 1012-ben Arezzo mellett hozta létre az első kamalduli remetekolostort. XVI. Gergely pápa is a kamalduli rend tagja volt. Jellegzetes, fehér kázmzás viseltek, emiatt „fehér barátoknak” is nevezték szerzeteseiket. Lábukon sarut

hordtak – a majkiak csizmát –, hajukat rövidre vágták, fejük tetejét kiborotvtálták és hosszú szakállat növesztettek. Beszélniük csak a perjel (előljárójuk) engedélyével, évente két alkalommal, 3-3 napot lehetett. Gróf Esterházy (I.) József horvát bán, országbíró az erdőkkel övezett Majkpuszta 1200 holdas területét – szántóföldeket, réteket, legelőket, erdőket, 3 malmot, halastavat és a középkori premontrei prépostság romjait – a kamalduli szerzetesrendnek adományozta kolostoralapítás

■ Madártávlati metszet a Majki Kamalduli Remeteségről

céljára. A szerzetesek az adományért cserébe évente 157 mise szolgáltatását vállalták, amelyet az 1733. július 28-án kelt Nepomuki Szent János tiszteletére emelendő monostor alapítólevele is rögzített.

A nagyszabású remeteség felépítése

A majki remeteség építésének munkálatai 1736-ban kezdődtek, a terveket Franz Anton Pilgram neves bécsi építész készítette el. A kamalduli rend ősi reguláinak megfelelően híven követnie kellett az itáliai anyakolostor középkori mintáit: a három sorban felépített cellaházegyüttest templom és apátság épület egészítette ki. A főépület (a később kastéllá átépített Foresteria) 1745–52-ben készült el és több funkciót töltött be. Emelétén alakították ki a remeteség vezetőjének, a perjelnek és a kegyúrnak a lakosztályát. A Foresteriában szállásolták el a vendégeket és az átutazókat is. A bal oldali földszintes mellékszárnyban a könyvtárat és a gyógyszertárat

helyezték el. A jobb oldali szárnyban a refektóriumot (ebédlőt) alakították ki, ennek festményeit Vogel Gergely és a kamalduli szerzetes-festők készítették. Sorra épültek a barátlakások is, falaikhoz a korábban itt álló premontrei kolostor romjainak kőanyagát is felhasználták. A tervekben eredetileg húsz ház szerepelt, de végül csak tizenhét épült fel. Az Esterházyakon kívül több nemesi és főnemesi család támogatta a rendet egy-egy remetelak felépítésének finanszírozásával. Ezen építendő családok lelki üdvéért a házban lakó remete rendszeresen mondott misét. Az adományozó famíliák faragott címerei a cellaházak homlokzatán ma is láthatók. A számos remetelakot emeltető gróf Esterházy családon kívül a Lengyel, a gróf Gyulai, a gróf Cziráky, a gróf Erdődy, a gróf Berényi, a Szörényi, a Baranyay, a báró Hunyady és a Hartwig családok emeltettek egy-egy cellaházat. A házakban lakószoba, műhely, kápolna és kamra kapott helyet, és mindegyikhez külön kiskert tartozott. A remeteség középpontjában álló barokk templomot 1753-ban kezdték felépíteni, majd – többszöri leállás után – 1770

körülre lényegében elkészült, ugyanakkor belső díszítése még 1782-ben is folyamatban volt. A kamalduliak védőszentjének, Nepomuki Szent Jánosnak a tiszteletére szentelték fel. Építését Pilgram kezdte el, halála után Fellner Jakab fejezte be. A templombelsőt Franz Anton Maulbertsch által készített freskók díszítették. A templom a 19. század első felében leégett, ezért ma már csak a tornya és a hozzá kapcsolódó egykori templomhajó boltíveinek csekély részlete áll. Az utolsó símtások még 1782-ben is folytak a remeteség épületegyüttesén. Az elkészült kolostort a szerzetesek nem sokáig használhatták, ugyanis 1782. január 12-én II. József király rendeletére feloszlatták mindazokat a rendeket, amelyek nem végeztek oktató vagy betegápoló tevékenységet.

Élet a kamalduliak után

A rend feloszlata után Majkpuszta és a hozzá tartozó birtok a kincstár tulajdona lett, majd 1806-ban a galánthai gróf Esterházy család vásárolta meg. 1824-ben a herceg Liechtenstein család tulajdonába került, végül 1828-ban birtokcserével ismét az Esterházyaké lett, egészen az 1952-es államosításig. Gróf Esterházy Móríc Miklós – aki több osztrák kormányban töltött be államminiszteri posztot – felújíttatta az egykori kamalduli remeteség főépületét, a Foresteriát, és vadászkastéllá alakíttatta, hogy fiának, Miklósnak ott megfelelő rezidenciát biztosítson. 1925-től gróf Esterházy Móríc volt a kastély tulajdonosa, aki 1917. június 15. és augusztus 20. között Magyarország miniszterelnöki posztját töltötte be. Az Esterházyak a vadászidényben gyakran rendeztek vadászatokat a Vértes erdeiben. A majki kastély folyosóit agancsokból, agyarakból álló trófeasor díszítette. A II. világháború idején az épületegyüttes hét ízben cserélt gazdát a harcok során, ennek ellenére a kastély és a remeteházak viszonylagos épségben maradtak, nem kaptak komolyabb találatot. Később tisztázatlan körülmények között leégett a kastély északnyugati emeletes szárnyrésze, amelyben az Esterházyak családi levéltárát, értékes ritkaságokat tartalmazó könyvgyűjteményét, valamint angol-, német- és magyar nyelvű vadászújság-gyűjteményét őrizték. Az Esterházy család tagjait 1951-ben Heves megyébe telepítették ki Majkról, majd 1952-ben a kastélyt is államosították. A már 1945 előtt is lakóházként hasznosított remeteházak továbbra is ezt a célt szolgálták, az Esterházy familia időközben Majkra visszatérő tagjai a 13. számú cellaházat lakták. A bányászcsaládok között még 1956 után is itt élt Esterházy Mórícné Károlyi Margit és húga. A grófnő fia, Esterházy Mátyás Budapestre költözött, az ő fiai Esterházy Péter író, Esterházy Márton egykori váloga-

tott labdarúgó és Esterházy György könyvkiadó. A kastélyban az államosítás után egy ideig úttörők nyaraltak, majd munkásszálló lett. Az épületegyüttes helyreállítása a rendszerváltozás után kezdődött el, 2012 és 2015 között elkészült a kastélyépület felújítása, most pedig a Nemzeti Kastélyprogram keretében, a NÖF Nkft. beruházásában 2018 és 2022 között a felújítás második üteme is befejeződött. Emellett a források már rendelkezésre állnak a harmadik, befejező ütem megvalósítására is, azaz a még használatba nem vett remetelakokban szálláshelyek berendezésére, hogy Majkon is méltó módon elevenedjen meg „Múltunk, jelen időben”.

Dr. Virág Zsolt művészettörténész, a Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram miniszteri biztosa

■ A birokadományozó: Gróf Esterházy (I.) József

A kert gyümölcsei és a lélek virágai

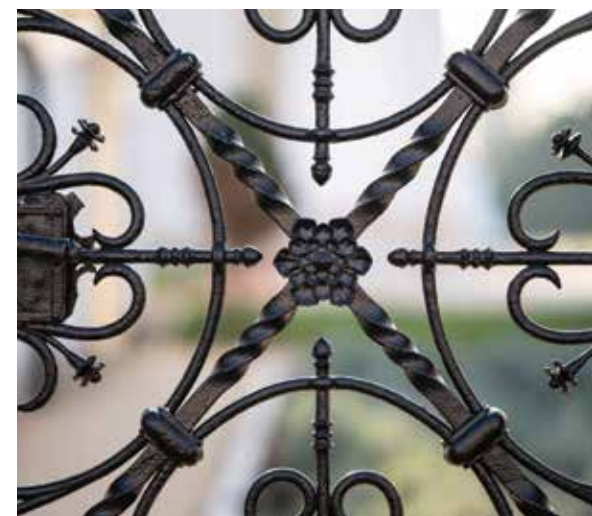
■ Sárossy Péter, kurátor

Szerencsésnek mondhatom magam, hogy egy, a hazai műemlékek között is unikális helyszín immár második kiállítását alakíthattam ki. „Ne nekünk, Uram, ne nekünk, hanem a te nevednek adj dicsőséget” (Zsolt 115, 1), ez áll a majki kamalduli remeteség ebédlőtermének falán. Ez a szellemiség az, ami ma is átjárja a műemlékegyüttes minden zegzugát, és ez az, ami észrevétlenül is megéri a betérőt. Kurátorként és a műemléket közel egy évtizede kutató művészettörténészként küldetésemnek tekintem, hogy a remeteség falai között ma is érezhető áhítatot minél teljesebben élhesse át a látogató.

A fejlesztés első ütemében megújult Foresteria épületének elosztása egyértelmű kereteket adott a tervezéshez. 2016-ban elindult a rekonstrukció második üteme, amelyben az építés, a kerttervező és a turisztikai kollégákkal együtt határoztuk meg, hogy a remeteség 17 cellaháza közül melyek kapjanak kiállítási funkciót. Kettőben enteriorkiállítás készült, de a kriptá,

a templomtorony, a kertek és a grottakápolna is a látogatói élmény meghatározó összetevői lettek. Az 1. ütemben nem volt alkalom kihangsúlyozni a majki rendház előljárójának szerepét, amit most pótolhattunk. Habár feltehetően a 8-as cellaházban lakott, mégis úgy döntöttünk, a 7-es épületben rendezzük be az előljáró emlékének helyszínét. Tettük ezt a felmérés és kivitelezés során itt előkerült figyelemre méltó részletek, illetve a 7-es épület romos kápolnájának mielőbbi megmentésének lehetősége miatt. A 6-os számú remetelak már a 80-as évektől a szerzetesi életet bemutató kiállítótérként működött, adott volt, hogy megőrizzük ezt a funkciót, bővítve néhány önálló témával. Annak ellenére, hogy gyakorlatilag az első ütem kibővítése történt meg, az épületek egymástól való távolsága miatt összetettebb feladatot jelentett a tartalom összeállítása. A grafikai arculat természetesen folytatta, amit az első ütem kijelölt, és más kiállítási elemeket is tovább lehetett vinni a pozitív látogatói visszajelzések alapján.

Ma Ács településen látható – és hallható – a Majkról elszármazott, eredeti barokk „füles harang”. Nevét onnan kapta, hogy a lengő fájáromhoz a harangkoronán kialakított füleket rögzítették pántokkal. A barokkban még ezeket a füleket is díszítették, a majki, Christelli János Ernő pozsonyi harangöntő mester által 1766-ban öntött harangon is szakállas emberfejek láthatók. A kiállítási koncepció részeként pontos másolat készült a harangról: restaurátor szilikonmintákat vett a mives barokk feliratairól és diszeiről, majd egy szobrász gipszminták alapján helyezte fel öntés előtt az új harangra azokat. Az országban egyetlen helyen, Órbottyánban készülhetett el a másolat harang úgy, hogy az megszólaltatható is legyen, egy darabból öntve. Végül **Gombos Miklós** harangöntő mester egy emelőszerkezettel emelte be a mintegy 700 kg-os harangot a majki templomtorony ablakán.

■ Öntöttvas korlát a 19. századból

A remeteség két része két fejlesztési ütemben

A remeteség a kamalduliak idején is két egységből állt, ezek mégis szerves egészet képeztek: a Foresteria épületét a világi vendégeknek tartották fenn, de egyes helyiségei a szerzetesközösség életének is fontos részei voltak. A remeték élettereként a klauzúra területe – vagyis a cellaházak és a templom – szolgált. Amíg a Foresteriában magát az épületet, a vendégszobákat és az ottani funkciókat mutattuk be, a 2. ütem a klauzúra zárt világának, az „isten szolgálat” helyének megismertetését célozta. A koncepció összefüggéseiben látatja az egyes épületeket, és nem is lehet ez másként. Hiszen például a Foresteriában kaptak helyet a remeteségi konyhák, de a szerzetesek a cellaházaikban fogyasztották el az ételt, amit innen vittek nekik. A kamalduli rend működése Majkon olyannyira unikális, hogy az épületegyüttes 18. századi története került a bemutatás fókuszába. Emellett a 19. század emlékei is fontosak:

■ Harangrekonstrukció

a tájképi jellegű kert és a Foresteria vadászkastéllá alakításának idejéből maradtak fenn például az öntöttvas korlátok vagy a kétszárnyú kapu, amik az összképet tekintve meghatározóak. A feltárások szinte párhuzamosan zajlottak az építészeti tervezéssel. Az így megszülető, az ásatások leletanyagát is bemutató „A kert virágai és a lélek gyümölcsei” című kiállítás általános képet ad a 18–19. századi helytörténetről is.

Csendbe burkolódzó kriptá

Egy műemléki felújítás során néha a nagyívű koncepciót keresztlúzzák a realitások. Sok órányi, szakterületek közötti egyeztetést igényel, hogy az építészeti, a műemlékvédelmi és a turisztikai szempontok se sérüljenek. Az előzetes geofizikai kutatások és a források alapján tudtuk például, hogy két kriptá is létezett a majki templom alatt. Szerettem volna mindkettőt bemutatni, de a kisebb temetkezési hely a 19. század

kitermelési miatt szinte teljesen elbontott állapotban került napvilágra. Nem volt érdemes tehát ezt bemutatni, ráadásul építészetileg gyakorlatilag képtelenség lett volna a szigetelés, a szellőztetés vagy az állandó hőmérséklet biztosítása. Ezért ma csak a nagyobb kripta látogatható, ahol holografikus vetítés mutatja meg a barokk ember halálképét elmúlás szimbólumokkal és a lelkiégi irodalomból vett idézetekkel. Volt olyan ötlet, hogy zenei aláfestéssel tegyük teljesebbé a vetítést, de úgy gondolom, leginkább ebben a helyiségben lett hatásos eszköz a teljes csend.

Helyére került a múlt egy darabja

Az évszázadokig Szákon (ma: Szákszend) őrzött, Szent IX. Lajos francia király tiszteletére szentelt oltár eredetileg a 11-es számú majki cellaházba készült. Már az is emlékeztető pillanat volt, amikor a plébánia jóvoltából kölcsönzött oltár több mint 230 év után Majkra érkezett. A most zárult projekt keretében pedig restaurálták is a faoltárt és az oltárképet, így lehetővé vált eredeti helyén való kiállítása. Behelyezéskor, meglepetésünkre, értelmet nyertek a felépítményen látható, addig nem értett apró sajátosságok. Az oromzat felső részén, az azt alkotó deszka hátsó élét például „főzolták”, azaz levágták, hogy az íves boltozathoz tökéletesen illeszkedjen. Ugyanígy alakították az oltárasztal hátsó sarkait is, mert tekintetbe vették a falpillérek síkját. A barokk összhatásban gondolkodott, ezért együtt hatnak a díszítések: tökéletes egészé áll össze a fal, a bútor és az oltárkép. Amikor helyére került az oltár, valamint az asztalban lévő márvány oltárkövel együtt a püspöki pecséttel igazolt vértanúk apró csontereklyéi is, helyreállt az összhang, visszaüllesztettünk valamit a múltból.

Meztelen, ruhát kérő koldusnak 18 krajcár

Szerencsésen fennmaradt, így ismerjük a remeteség teljes, latin nyelven vezetett könyvelését. Ez a nem mindennapi forrás a remeték egy másik arcát mutatja meg. Ez alapján készítettünk egy, a gazdálkodásukat bemutató alkalmazást, ami képet rajzol arról, milyen kapcsolatban álltak a környék kereskedőivel, szolgáltatóival. Tata olasz fűszerkereskedőjéről, Fehérvár jezsuita patikájáról, Környe ostyasütőjéről, de Ács, Vértessomló vagy

Kecskéd mesterembereiről is születtek bejegyzések. A pénztárkönyveknek hála hétköznapi történetek is meglevenednek, egy 1771 novemberi bejegyzésben például ennyi áll: „egy meztelen, ruhát kérő koldusnak 18 krajcár”. Másik feljegyzésükből kiderül, hogy egy vándor fizetett, mert a remeteség zabjába becsatangolt a lova legelni. A halászoknak rendszerint pálinkát adtak a fizetségük mellé, a kéményseprő és segédje pedig minden újevkor borralalót kapott. Utóbbi adatok alapján tehát a szerencséhez és újévi jókívánságokhoz kötődő, jelenleg is élő hagyományainkat is jobban megérthetjük.

A világ javát szolgálva

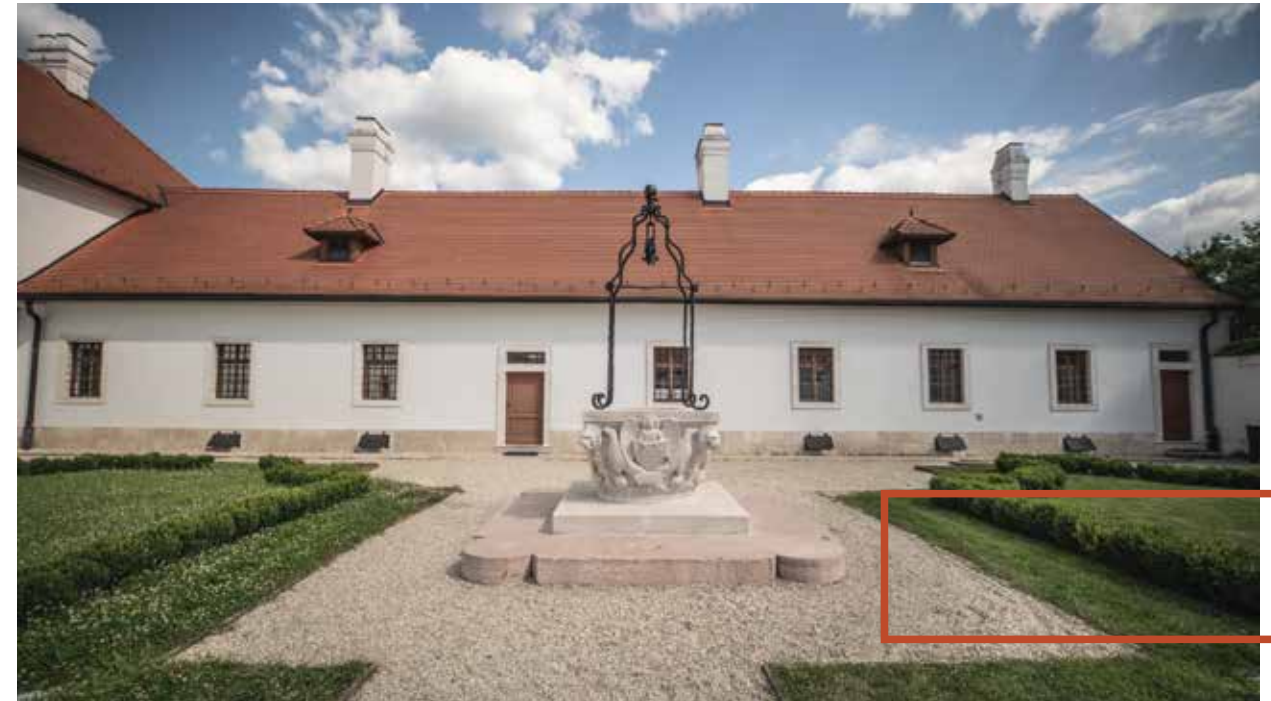

A kamalduli remeteség művelődés- és kultúrtörténeti jelentősége mellett ki kell emelni a kor lelkiségében betöltött szerepét is. A renchez kötődő „Urunk koronája” rózsafüzér-ájtatosság ismert volt egész Magyarországon, és e kultusz terjesztésében, bizonyos adatok alapján, a majki remeteség is szerepet játszhatott. Ugyanakkor a majki rendház hozzátartozott a környékbeliek lelki életéhez is, amint azt a „misemondásért” és „stóladíjként” bejegyzett állandó bevételek is mutatják. Sőt, többször világi és egyházi személyek is vendégei voltak a remeteségnek, hogy – a kor szokásainak megfelelően – „lelki gyakorlatot” végezzenek, tehát bizonyos ideig

együtt lakjanak a remetékkel és részt vegyenek mindennapi „isteni szolgálatukban”. Aszketikus, önmegtartóztató életmódjuk miatt a korabeli társadalom elismeréssel adózott a kamalduliaknak. A világról való lemondást jelentő fogadalmak és az istenkeresés mint létmód a szerzetesség intézményét – még ha egyesek emberileg el is buktak – a régi korok morális iránytűjévé tette. Amikor erkölcsileg helytelen dolgok öntik el a világot, jó olyanokra tekinteni, akik következetesen a moralitás talaján maradnak. Egykor Majk monostora is ilyen igazodási pont volt. Lakói nem öncélúan, kizárólag a szerzetesi tökéletességet keresve vonultak el falai közé. A korabeli társadalomban fontos szerepet is vállaltak, például az „örökmisék”, azaz meghatározott számú mise mondásával az alapítványtevőkért és családjukért. Sőt, imáikkal az egész világ javáért is szolgáltak és szolgálnak ma is. A majki remeteség csendjében időzve talán most is érzékelhetők ezek az emberiségért szóló imák.

Sárossy Péter művészettörténész, a majki kiállítások kurátora, NÖF NKft.

Titkokat őrző majki kút

Rejtélyes történetű kút a Foresteria udvarán

Számos történet kering egy titkos földalatti folyosóról, ami a Foresteria udvarán álló kúttól a majki tóhoz vezetett. Létezik olyan elképzelés, amely szerint a járat még jóval a remeték érkezése előtt, a római korban épült, de a majki kutat övező találgatásoknak csak a fantázia szab határt: egyesek úgy sejtik, menekülési útvonalnak, más szóbeszéd alapján szökésre vagy tiltott élvezeti cikkek becsempészésére használhatták. Egy másik elmélet alapján az egész kolostor alatt egy szövevényes alagútszisztem húzódik. A felvetést először az 1980-as években próbálták meg alátámasztani, amikor tatabányai barlangászok segítségével kutatócsoport ereszkedett le a Foresteria udvarán álló kútba. A feltárás előtt csaknem egy napon keresztül szivattyúzták a vizet a kúrtóból. A káva tetejétől számítva 18 méter mélyen egy 70 cm széles és 80 cm magas pisznicei vörösmárvány ajtókeretet találtak. Ez a csak nevében márvány, de erős szerkezetű mészko már a római korban is nagyon értékes építőanyagként számított. Az ajtókeret mögött hosszú folyosó

vezetett a föld mélyébe, falában több helyen is kifaragott bemélyedésekkel, amik feltehetően mécsesstartóként szolgáltak. A vörös mészko keret ajtajának helyén két pántot és tolózárat is találtak, amit a folyosó felől rögzítettek rá. Így csak kívülről volt zárható a járat egykori ajtaja.

Omladozó legenda

A feltételezett kijáratot a majki tó partjánál már korábban megtalálták, abban reménykedtek, hogy a járat két végét sikerül egyesíteni. A kút aljától a tó irányában azonban csak 103 méterig jutottak el a barlangászok, mivel a talaj laza szerkezete és a beomlások is veszélyeztették a munkát. A későbbi kutatások pedig a legenda ellenkezőjét igazolták. Kiderült ugyanis, hogy két külön járatról van szó, a tó felől és a kúttól induló alagút olyannyira eltérő mélységben fut, hogy azok soha nem is találkozhattak. Mindkét járat a Foresteria épületéhez vezetett

■ Oroszlánfejes, faragott kútkáva

a feltételezések szerint. Ez mégsem vette el a kedvét a kutatóknak, hiszen amellet, hogy több száz éves faragott földalatti ajtókeretet és mécsesstartó vájatokat tártak fel, számos értékes leletre is bukkantak a mélyben. Közel 3 méter vastagságban termelték ki a kútfenék iszapját, amelyből 18–20. századi használati tárgyak kerültek elő. Így látott napvilágot például egy fajansz kiöntőedény is, amely – a Kuny Domokos Múzeum által restaurált többi tárggyal együtt – ma a remetesség kiállításában látható.

Megtévesztés szándékával készült kútkáva

A rejtélyes alagúton kívül a kútkáva története is sok megválaszolható kérdést vetett fel a művészettörténészekben. A mívesen faragott itáliai kút Gróf Károlyi Gyula nagykirályi birtokáról érkezett Majkra. Arisztokraták között divatosá vált Olaszországban tölteni a nászutat. Így volt ez Károlyi Gyula és Melinda esetében is, akik 1894-es házasságkötésük után Velencébe utaztak és onnan két kútkávát is hoztak magukkal.

Az egyiket – amelyik ma a Foresteria udvarán áll – később lányuknak, Károlyi Margitnak és férjének, Esterházy Mórincnak adták nászajándékként.

Dr. Tüskés Anna művészettörténész kutatásai szerint azonban a Foresteria udvarát díszítő középkorinak tűnő kútkáva valójában reneszánsz motívumokat imitáló, 19. században készült másolat. Ezt megvásárlásakor valószínűleg a Károlyi házaspár sem tudta. Az 1860-as évek végén, amikor a Velencét édesvízzel ellátó hálózatot kiépítették, a paloták udvarán álló kutak mindennapi feladata megszűnt. Az élelmes velenceiek rájöttek, hogy ezek a kutak szuvenírként igen népszerűek a turisták körében, így több ilyen másolat is készült a hamisítás szándékával. A kútkáva ettől függetlenül is jelentős művészeti értéket képvisel. Díszítő motívumai – a négy sarkának oroszlánfejei, valamint a glóbuszon álló, egymásnak hátat fordító sasok – a velencei Szt. Márk-bazilika oszlopfőiről származnak. Érdeemes megfigyelni, hogy még kötél vájta nyomokat is faragtak a kútkáva szélére, annak eredeti látszatát kelve.

Régi helyén a 11-es cellaház oltára

■ A megszépült 11-es remetelak, amelyben interaktív tematika kapott helyet

A sors érdekes fintora, hogy a remetesség hirtelen feloszlata miatt pontosan dokumentálták azt, hogy melyik bútor hová került. Voltak azonban olyan berendezési tárgyak is, amik a püspöki látogatási jegyzőkönyv szerint a rend megszűnte előtt cseréltek gazdát.

1753-ban tóti Lengyel Lajos (1702–1762) Szent IX. Lajos francia király tiszteletére alapított cellaházat Majkon, ezért állhat kapcsolatban a 11-es cellaház oltára az adományozó ne-

vével. Amikor a családnak már nem állt módjában rendszeres támogatást fizetni, eladták a remeteház értékeit. Ekkor kerülhetett egy majki barokk oltár Szákszendre, a Szent Őrzőangyalok plébániatemplomba. Kétféle oltártípus volt a cellaházak kápolnáiban: vagy vakolatból formáltak – például a 6. és a 7. házban –, vagy olyan, fából készült oltár állt bennük, mint a 11-es házban. Természetesen a beépített oltárokat nem vették el, de a fából készütek mind elkerültek a remetelakokból.

Ennyi idő távlatában a csodával határos módon az archív leírások alapján akadtak rá 2012-ben két majki faoltárra. Nemescsa a leírások, de apró jelek is arra utalnak, hogy az egyik fellelt oltár a 7-es, a másik a 11-es cellaház kápolnájába készült.

Apró, múltba vezető nyomok

A Majkra visszatérő egyik faoltáron különféle olyan külső jeleket figyelhet meg a laikus szemlélő is, amik mind azt bizonyítják, hogy a bűrtort pontosan ide készítették. Oromzatának fa keretét finoman meggyalulták, hogy a 11-es remeteház kápolnaszobájában a kupolaboltozat alá illeszkedjen.

Oltárasztalának hátsó éleit és sarkait lekerekítették, hogy a fal síkjának vakolatból képzett oszlopától elférjen. Az ókeresztény kultuszban szokásos módon ereklyéket is elhelyeztek az oltárban. Megfigyelhető a márványlap felületén kivésett ereklyetartó. Egykor püspöki pecséttel látták el, gondosan becsomagolták és feljegyezték rá, hogy melyik szent csontereklyéit rejti. Az apró ereklyék ma szintén eredeti helyükön pihennek tovább.

A bűtor farészleteit nagy gondossággal **Papp Kinga**, az oltárfestményt pedig **Maszelka János** restaurálta. Az erősen megrongálódott alkotás számos emberalakit ábrázol. Ezek rekonstrukcióját egyetlen fekete-fehér archív fotó alapján, aprólékos munkával készítette el a festőrestaurátor. Habár az oltárkép ábrázolása nem volt egészen egyértelmű, bizonyos nyomok mégis elvezettek a megfejtéséhez: a 11-es cellaház oltárképének középpontjában Szent IX. Lajos francia király látható trónusán. Az uralkodó írást nyújt át egy előtte térdeplő ifjúnak, aki kezet csókol neki. Másik kezében a király lúdtollat fog, mellette tinta-

■ fotó: Maszelka János, festőrestaurátor

tartó. Háta mögött hangsúlyosan ábrázolt asztali óra látható naptárral, amely augusztus 25-ét, Szent Lajos király halálának napját mutatja. A jelenet háttérben ebédlőterem jelenik meg, egy asztal körül tizenkét emberrel, akiknek koronás személy szolgál fel.

A szegényeknek szolgáló király legendája

A kompozíció minden jel szerint a Szent IX. Lajos király életrajzát megíró Jean de Joinville krónikájából ismert történetet dolgozza fel. A központi részen az látható, amikor a király – halálának közeledtét érezve – legidősebb fiát, a későbbi

III. (Merész) Fülöpöt magához hívatta és végakarataként neki szóló intelmeket (Enseignements de Saint Louis) adott át, amelyeket állítólagosan „saját szent kezével vetett papírra”. A háttérben szintén egy Joinville krónikájából ismert történet jelenik meg, amely Szent Lajos szegények iránti szolgálatáról tanúskodik.

A legenda szerint a szentéletű király bármerre járt, naponta százhusz szegényt vendégelt meg kenyérral, borral, hússal vagy hallal, és gyakran maga szolgálta fel az ételt. A 11-es cellaház oltárszekrényének lábázatába a predella és az oltárkép közé egy köztes elemet építettek be, miután az Szákszendre került. Emiatt is szükséges volt teljes körű restaurálása. Teljes újjászületése után a Szent Örzőangyalok plébánia jóvoltából 250 évvel ezelőtti helyén látható egy eredeti majki bútordarab. Csodálják meg a felújítás után interaktív eszközökkel berendezett 11-es remetelakban a Szent Lajost ábrázoló oltárt és a vele tökéletes összhangot alkotó oltárszekrényt!

A remeteség, ahol a csend lakik

■ László Noémi, létesítményvezető

Béke és nyugalom. Ez az a két érzés, ami rögtön elárasztott, amikor 10 éve, 2012-ben legelőször beléptem a majki remeteség cellaházai közé mint vendég. Felejthetetlen élmény volt a levendula- és gyógynövénygyások illata, a cellaházak, a torony látványa, és nem utolsósorban a hely szellemisége, története. Azonosulni tudtam azzal, hogy a csend itt valóban átölel. Habár közel élek Majkhoz, az élet mégis úgy hozta, hogy csak a főiskolás éveim után – amikor a helyem kerestem a világban – tudtam meg, hogy létezik ez a csoda.

Nem csak munka, hivatás

2013 márciusában tárlatvezetőként kezdtem pályafutásomat Majkon, a főszezonra szóló szerződéssel. Ebben az időszakban végérvényesen magával ragadott a hely varázsa, és nem utolsósorban az akkoriban még csak pár főt számláló majki csapat.

Megtaláltam, amit talán mindannyian keresünk, hogy a munkának nem feltétlenül kell munkának lennie. Lehet hivatás, küldetés is, és lehet benne boldognak is lenni. 2016-ban váratlanul ért a lehetőség, de természetesen hálás vagyok a nemes feladatért, hogy ma már a remeteség létesítményvezetőjeként léphetem át ennek a különleges helynek a küszöbét nap mint nap. Ebben a pozícióban igazán jól tudom hasznosítani végzettségemet: művelődésszervező – kulturális turisztika szakiránnyal, valamint közgazdász turizmus-vendéglátás szakon – városi és térségi turizmus szakiránnyal.

Majk szíve

A második ütem fejlesztései úgy valósultak meg, hogy közben a Foresteria épülete folyamatosan látogatható volt. Vendégeink sokszor nehéz szívvel vették tudomásul, hogy a klauzúra

területére nem tudnak bemenni a felújítási munkák miatt. Számomra a majki fejlesztés második ütemének egyik legemlékezetesebb, meghatározó pillanata az volt, amikor a templomtorony hosszú hónapok után végre „felszabadult”. Az egykori templomból megmaradt tornyot teljesen beborító állványzat és fóliasátor végre eltűnt, és teljes szépségében láthattam a felújított külsőt, amely egyszerűen vonzza a tekintetet és a lelket. Ez a torony számomra Majk szívét szimbolizálja, amelynek dombtetőn kiemelkedő látványa messziről hívja a látogatót. Az élmény akkor vált teljessé, amikor a majki templom harangjának másolatát legelőször kongathattam meg a remetesség fölött.

Ki tudna remeteként élni?

Izgatottan várom látogatóink visszajelzéseit, reakcióit a megújult klauzúra attrakcióival kapcsolatban. Úgy gondolom, hogy a szerzetesi életet bemutató cellaházak lesznek vendégeink kedvencei, hiszen nem mindennap tekinthetünk be egy különleges rend egykori „hétköznapjaiba”, életterébe. A cellaházakat alapos kutatás alapján rendezték be a szakemberek, nagy körültekintéssel válogatták ki a műtárgyakat is. Így mindenki, aki ide belép, elképzeli, vajon ő maga képes lenne-e szerzetesként élni. Ennek átélését a hagyományos, fehér kamalduli viselget felpótlása is elősegítheti. Talán leggyakoribb kérdéseikre is választ kaphatnak itt a látogatók, amiket nekem is gyakran feltesznek: Mi visz rá valakit arra, hogy remeteként éljen? Ki ellenőrizte azt, hogy valóban betartják-e a szabályokat? Igazi különlegesség a klauzúra területén a cellaházban eredeti he-

lyére visszakerült restaurált oltár, a toronyban a stallum (kóruspad) és az eredeti harang pontos másolata is biztosan felkelti az érdeklődést, ahogy a látványmanufaktúra bemutatói is.

Mind vágyunk a csend után

Megfigyeltük, hogy az idelátogatóktól a legbeszédesebb visszajelzések szavak nélkül érkeznek. A sokszor türelmetlen, feszült, megfáradt vendégek a tárlatvezetések végére látványosan megnyugszanak, lecsendesülnek, kizökkennek a hétköznapok gondjaiból. Sokan örömmel osztják meg tapasztalataikat, amik a legtöbbször a következők: „ez a hely egy csoda”, „legszívesebben itt maradnék, elvonulnék az egyik cellaházba”, „mindenképpen visszatérek”. Ezekért a mondatokért is érdemes itt dolgozni. A fejlesztési munka nem zárult le egészen, következő célunk, hogy azok a cellaházak, amelyek most még nem látogathatók, szálláshelyként működhessenek. Erre rendkívül nagy az igény, hiszen a felújítás előtt is lehetőség volt itt több napra elvonulni, megpihenni a remetelakokban. Ennek tervezése már folyamatban van, és elkezdődik a megvalósítás is. Szeretném, hogy minél többen megismerhessék ezt az egyedülálló épületegyüttest és vele az egykor itt élt szerzetesek történetét. Kollégáimmal együtt arra törekszünk, hogy újra a hely szellemiségéhez méltó rendezvények színtere legyen Majk. Látogassanak el hozzánk időről időre, hiszen néha mindannyiunknak szüksége van a csend megnyugtató ölelésére!

László Noémi, a Majki Kamalduli Remetesség létesítményvezetője

Feléledő kertek

Cellaházakkal körülvett egykori templom a klauzúra területén

A Nemzeti Kastélyprogramban megújult történelmi kertek között is különleges értéket képvisel a majki kamalduli remetesség. A szerzetesrendi kerteket mindig az adott rend szabályzata szerint alakították ki és a falak között zajló élet jellegzetességeihez igazították. Így történt ez a majki kolostor esetében is, amely Franz Anton Pilgram (1699–1761) osztrák építész tervei alapján épült meg. A völgyben visszaduzzasztott tó feletti dombon álló remetességhez délkeletről fállal körülvett teraszos kertek kapcsolódtak mértani rendben. A falakon kívül gyümölcsösökkel, halastavakkal, erdőkkel, szántóföldekkel tarkított kiterjedt birtok csatlakozott a területhez. A szerzetesi közösségek – elsősorban életmódjuk és kolostoraik mérete miatt – a világi kertekkel ellentétben kevesebb figyelmet szenteltek

a díszkertnek. A dísz- és haszonkertek kevésbé különültek el, az egyes funkciók sokszor keveredtek egymással a majki remetesség területén is, de az általános barokk kertszerkesztési elveket megtartották. A teraszos kertek és a klauzúra területének rendezése mellett a Nemzeti Kastélyprogram ezen ütemében hét cellaház és a hozzájuk tartozó konyhakertek helyreállítására volt lehetőség.

Madártávlatból kirajzolódó egykori templom

A klauzúra temploma a rend 1782-ben történt feloszlatása után a torony kivételével elpusztult, köveit elhordták. Az épület jelenleg burkolatban bemutatott alaprajzát a régészeti ered-

mények alapján lehetett rekonstruálni. A templomtorony körül a látogató lába alatt láthatja a régi falak nyomait. A helyreállított toronyból letekintve pedig kirajzolódik az egykori majki templom alaprajza és a remeteség mértani pontossággal szerkesztett harmonikus területe. A 19. században a kolostor főépületét az Esterházyak vadászkastélyként használták és környezetét is annak díszkertjévé alakították át. Mégis a majki azon kevés 18. századi remeteségi épületegyüttes egyike, amelyek ma is őrzik barokk kertszerkezetüket.

Kevert századok egysége

A teraszos kertek második aranykora az Esterházy család birtoklása idejére tehető. Ekkor már a felső és az északi teraszon is egyöntetű díszkerti kialakítás készült. Ebből a korszakból maradt fenn a teraszra vezető, két díszes vaskorlattal ellátott lépcső, a kert központjában található oszlopos-csigás kút, valamint az északi terasz idős tiszafasora. Az archív források és a kertrégészeti feltárások eredményeként a helyreállítás során a huszadik század eleji sétány kialakítását lehetett részlegesen rekonstruálni a felső és az északi teraszon. Ezt a korszakot a Foresteria felé eső támfal két lépcsője, öntöttvas korlátja, a terasz közepén lévő oszlopos lugasépítmény és az úgynevezett grottakápolna 19. századi külső alakítása is szemléletesen jeleníti meg.

Az első találkozás Majkkal klasszikus szerelem első látásra volt. Mondhatnám azért, mert távol mindentől hegyek, erdők, tó mellett egy dombon található csodálatos környezetben és panorámával, de nem ez az oka. Lehetne azért is, mert a remeték néma és nyugodt élete elgondolkodtató, különösképpen a mai rendkívül rohanó és feszültségekkel teli világban, de nem is csak emiatt volt. Talán a leirtak együttesen adják a hely egészen egyedi, áthatóan békés és egészen különleges atmoszféráját, amelyet szavakkal nehéz elmagyarázni, ott kell lenni és érezni, hagyni, hogy elteljünk vele.

A személyes misszióm ezért az volt, hogy a projekt úgy menjen végbe, hogy a helyreállítások és fejlesztések eredményeként is megmaradjon a hely szellemisége és hangulata. Úgy vélem, ez sikeresen megvalósult, és a fejlesztéssel sikerült értéket menteni és ahhoz finoman hozzáadni, mondom ezt magabiztosan azért, mert az első találkozás varázsa a mai napig nem fakul.

Galanits Tamás, NÖF Nkft., vezető projektmenedzser

Narancsházból „barlang”

A remeteség területe bővelkedik az izgalmas építményekben. A kastélyá alakított főépület kovácsoltvas erkélye előtt elterülő teraszos kertben egy kisebb épület bújik meg, amely a feltételezések szerint eredetileg az egykori narancsház középső részét képezte. Az ún. grottakápolna külső egyszerű megjelenése ellenére jelentős 18–19. századi belső díszítéseket őriz falfélkékkel tagolt belső terében, a boltozaton igényes stukkódíszítés látható. A vöröses alapszínű oldalfalak fölött, a stukkók közötti „kék ég” közepén a mennybe felvett Szűz Mária lebeg. A kert és Szűz Mária kapcsolata az ószövetségi Énekek éneke-hasonlatokig nyúlik vissza. Az épületet később grottává, vagyis a korszak díszkertjeinek jellegzetes műbarlangszerű építményévé alakították, amelyet hűtőzőként, hűsítőként használtak. A majki kerti épületet először 1806-ban nevezik grottának, ekkor a barokk dekoráción felül barlangbelsőit imitáló díszítés is készült, a mezőket kavicsokkal, mohát imitáló festéssel és kagylókkal töltötték ki. A 2019–2020-ban végzett festőrestaurálás mindkét korszak díszítési rendszerét megtartotta.

Ma már nem csak az egységes épületek nyújtanak meghatározó vizuális élményt a Majkra érkezők számára, a leginkább bemutatható korszakok mentén hitelesen rekonstruált kertek szépsége varázsol teljes harmóniát az évszázados falak közé. Nem csoda, hogy a látogatók szívesen időznek a megújult remeteség egyes kertrészeiben az épített- és természeti kincsek egységében gyönyörködve.

A 13-as cellaház grófnője

■ Károlyi Margit grófnő a 13-as cellaházban. Forrás: Forgács József fotógyűjteménye

Miután II. József rendelete nyomán a remeteség megszűnt, az Esterházy család vadászkastélyt alakított ki a főépületben. 1881-ben itt látta meg a napvilágot Esterházy Móricz, aki császári és királyi kamarási, majd egy évig (1916–17 között) miniszterelnöki tisztséget is betöltött. Habár a gróf sokat időzött a fővárosban, mégis a majki kastély volt feleségével, Károlyi Margittal és négy gyermekükkel – Mátyással, Marcell-lel, Menyhérttel és Mónikával – közös, idilli otthona.

A grófnő a megszállókat is ellátta

Majkpuszta hét alkalommal cserélt gazdát a II. világháborúban. 1944-ben az oroszok kifosztották a kastélyt, felgyújtották a könyvtárát és az istállóba költöztették a grófi családot. A főépületbe telepített katonai kórházban Károlyi Margit is ápolóként dolgozott. Akin csak tudott, segített, nem különböztette meg a szenvedőket nemzetiségük alapján. Marcell fiuk 1945-ben tisztázatlan körülmények között elesett, de sokan hitegették a családot, hogy látták őt harcolni. Amikor 1952-ben állami tulajdonba került a remeteség, a grófi családot átköltöztették a 13-as cellaházba. 1956 nyarán a gróf Bécsbe emigrált, de Margit Majkon maradt. Állítólag a grófnő töretlenül várta

fia hazatértét. Hűgával, Emmával együtt maradtak a remeteség egyetlen lakói. Emma favágóként dolgozott, az ő keresetéből és a Bécsből kapott szerény támogatásból éltek. A fűtéshez valót az erdőben szedték össze, a cellaházban belül nem mosakodtak, nehogy a pára kárt okozzon megmaradt festményeikben. Egyetlen jószáguk Kati nevű tehenük volt, akit nagy becsben tartottak azután is, hogy már nem adott tejet.

Utolsó posta Oroszlány

Unokáira nyaranta Margit grófnő vigyázott. *„A nagymamának küldött levelekre rá kellett írni, U.P. Oroszlány, ami azt jelentette: utolsó posta Oroszlány és ez olyan titokzatosan hangzott, mintha a nagymama a világ végén lakott volna, illetve még azon is túl egy lépéssel”* – írja Esterházy Péter Harmonia Caelestis című könyvében. Margit és Emma is négy nyelven beszélt anyanyelvi szinten. Majkra már akkor is sok külföldi látogatót, akiknek Margit grófnő a kívánt nyelven tartott vezetést. Fekete, egyszerű ruhájában nem különbözött a környékbeli parasztasszonyoktól. Magas, törekény alkata, udvariassága és jelleme mégis méltóságteljesé tette. Műveltsége és önzetlensége okán haláláig köztiszteltnek örvendett a 13-as cellaház grófnője.

A ma és a tegnap helyreállítási beavatkozásai

■ Új, kortárs fogadóépületben válthatják meg belépőjegyüket a Majki-tó felől érkezők

A kamalduli remetesség klauzúrájában álló egykori szerzetesi cellaházak és a templomból fennmaradt torony életében nem a most lezárult volt az első helyreállítás. Műemlékes kollégák már az 1960-as évek végén foglalkoztak a klauzúra akkoriban vállalati üdülőként hasznosított épületeivel, és a későbbi évtizedekben is történtek átalakítások a cellaházakon.

Az átalakítások tervezői koruk neves építészei voltak, akik kellő érzékenységgel nyúltak az együtteshez. Kezük munkáját mai napig őrzik az épületek, és mára ezen beavatkozások elválaszthatatlanul hozzátartoznak a műemlékhez.

Helyreállítás autentikus megoldásokkal

A jelenlegi helyreállítás célja – az előbb említett huszadik századi, ma is helytállóan tekinthető „modern” utalások megőrzése mellett – az épületek építéskorabeli megjelenésének érzékeltetése volt. A rekonstrukció számos ponton, így például a homlokzatok vagy a tetők kialakításánál napjaink megoldásai helyett a korábbi helyreállítások mivesebb technikáit alkalmazta, illetve visszanyúlt az autentikusnak tekinthető szerkezeti kialakításokhoz. Nemcsak a cellaházak, hanem a templomtorny is visszanyerte korábbi megjelenését. A festőrestaurátori

kutatások eredményeit hasznosítva a templomtorny színezése is megváltozott. Korábban a templomból fennmaradt romfalon talált vörös, követ utánzó festés jelent meg a homlokzaton. A mostani építészeti koncepció az együttes harmonikus, remetességhez köthető világos színezésének helyreállítását tűzte ki célul, a festőrestaurátori kutatás által meghatározott hideg, világos rózsaszín homlokzatszín alkalmazásával.

Harmonizáló új elemek

A Foresteria előudvarát korábban szobrokkal díszített kapuzat zárta, amelyet később az Esterházyak az együttes hátsó kerítés falához, a Klauzúra végébe helyeztettek át. Az eredeti kapuzatot a szobrok védelme érdekében nem bontották el és helyeztették vissza a tervezők, de a remetesség időszakára utalva, a kapu eredeti helyén annak síkba terített, jelzésszerű rekonstrukciójával jelezték az egykori építmény, ezáltal az érkezés helyét. Az angolpark részleges megújítását új kiszolgáló épület és a jégverem együttese teszi teljessé, amely a park üzemeltetéséhez szükséges tereket is tartalmazza. A kiszolgáló épületet mint „kerítésfalat” jelenítették meg a tervezők, rajta egyetlen nagy nyílással.

A remetesség helyreállítását az együtteshez tartozó egykori majorság helyén, a Natura 2000 védettségű tó partján emelt fogadóépület-együttes egészíti ki. Az egykori majorsági épületek tömegrekonstrukcióiként tekinthető házakban jegypénztár, múzeumshop és rendezvényter kapott helyet, valamint a műemlékegyüttes tehermentesítése érdekében a teljes területet kiszolgáló látogatói parkoló is itt helyezkedik el.

Díjazott helyreállítás

A műemlékek felújítása során nagyon fontos a minden részletre kiterjedő, kutatáson alapuló és aprólékos tervezési metódus. A Creaton által kiírt építészeti pályázat ezt a magas minőségű tervezői munkát ismertette el 2021-ben a *Felújított épületek* kategóriájának I. díjával, amelyet Máté Zsuzsanna, a NÖF NKft. építész vezető tervezője, valamint társtervezőként Fábiánné Vogel Eszter, a NÖF NKft. építésztervezője és Lénárd Márton, a NÖF NKft. építésztervezője kaptak meg a majki Kamalduli Remeteség pályaművel. Terveiknek megfelelően készültek el a cellaházak, a grottakápolna, a templomtorny és a kriptá a helyreállítás során.

A majki remetesség rekonstrukciója nem 2010-ben, a felújítás első ütemével vette kezdetét. Elődeink is érezték felelősségüket abban, hogy ezt az egyedülálló műemlékegyüttest meg kell őrizni a jövő generációi számára. Az építészek minden korszakban a legkiválóbb tudásuk szerint gondoskodtak arról, hogy a remetesség épületeinek állagromlását megakadályozzák. Ezeket a helyreállításokat a mostani felújítás során ugyanolyan tisztelettel kezeltük, mint ahogy a barokk korból ránk maradt épített örökséget. Hiszen ma már ezek is elkülöníthetetlen részét képezik az épületek történetének, akár 120, akár 30 évvel ezelőtt készültek. Nekünk, mai tervezőknek nem feladatunk egy jó rekonstrukció eltüntetése arra való hivatkozással, hogy ezek „nem eredetiek”. Mert mit is nevezhetnénk így eredetinek? Egy ekkora műemlékegyüttes funkciói és lakói változásával egyidejűleg folyamatos fejlődésen ment és megy

ma is keresztül, gondoljunk csak arra, hogy a korábbi kolostorépületet az Esterházy család vadászkastéllá alakította. Nem feladatunk felülbírálni a múltban történt építészeti beavatkozásokat.

Hatalmas megtiszteltetés számomra, hogy beállhattam a Majkkal foglalkozó építésztervezők sorába, és a remetesség megmaradásáért dolgozhattam kollégáimmal, **Fábiánné Vogel Eszterrel** és **Lénárd Mártonnal** együtt. Az, hogy terveinket szakmai kitüntetéssel is elismerték, visszaigazolás arra, hogy érdemes volt időtlen megoldásokra törekednünk.

Számomra egy rekonstrukciós munka akkor tekinthető sikeresnek, ha a tervező észrevétlen tud maradni a műemlék falai mögött. Úgy érzem és azt remélem, látogatóink is úgy tapasztalják majd, hogy sikerült a régi és az új elemeket harmonikus egységbe hoznunk annak érdekében, hogy még hosszú ideig fennmaradhasson az egyik legmisztikusabb épített örökségünk a Vértes szívében.

Máté Zsuzsanna, NÖF NKft., építész vezető tervező

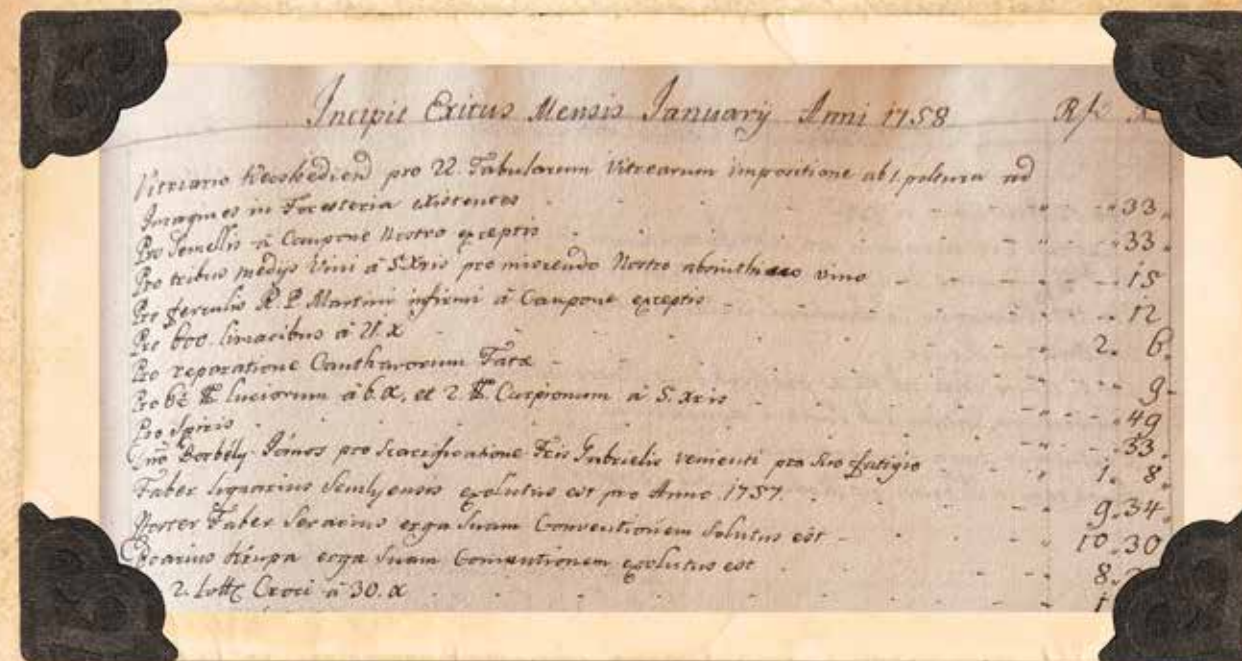
Hol laktak a remeték?

A remeték cellaházai majdnem teljesen ugyanolyanok voltak. Kövesd a vonalat és derítsd ki, hogy melyik szerzetes melyik házikóban lakott!

grafika: Pazirik Kft.

A majki kamalduli remeteség 1758. januári pénztárkönyve (részlet)

fordítás

	Rft	kr
A kecskédi üvegesnek 22 üvegtábla beszereléséért a 1 poltura a Foresteriában levő képekhez		33
Kocsmárosunktól kapott zsemlékért		33
Három icce borért a 5 kr abszintes borunk keveréséhez		15
A kocsmárosától kapott húskéért a beteg tisztelendő Márton atya számára		12
600 csigáért a 21 kr	2	6
Sajtárok javításáért Tatán		9
6 ½ font csukáért a 6 kr és 2 font pontyért a 5 kr		49
Perecért		33
A Gábor testvér köpölyözésére érkező Borbély János úrnak fáradságáért	1	8
A semlyői ács kifizetve az 1757. évre	9	34
A mi lakatosunk kifizetve a vele való megállapodás szerint	10	30
Krupa ökörhajcsár kifizetve a vele való megállapodás szerint	8	30
2 lat sárfányért a 27 kr		54
Szabados Márton ökörhajcsár teljesen kifizetve	6	30

Az eredeti dokumentum a Magyar Országos Levéltár gyűjteményébe tartozik. Fordító: Darvas Máttyás

NÖF

Nemzeti Örökségvédelmi
Fejlesztési Nonprofit Kft.

nof.hu · majkiremeteseg.hu

facebook.com/nofnkft · instagram.com/nofnkft

Múltunk
jelen időben

NEMZETI KASTÉLYPROGRAM
ÉS NEMZETI VÁRPROGRAM

nkvp.hu · facebook.com/nkvp

instagram.com/nkvp

